

บทที่ 4

บทบาทและสถานภาพของบุคคลที่สะท้อนจากข้อความสื่อเพศ

ความหมายโดยนัยของข้อความสื่อเพศสามารถสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทและสถานภาพของบุคคลได้ ในการวิเคราะห์บทบาทและสถานภาพของบุคคลที่สะท้อนจากข้อความสื่อเพศจะกล่าวถึงบทบาทและสถานภาพของเพศชาย บทบาทและสถานภาพของเพศหญิง และบทบาทและสถานภาพของเพศที่สาม ดังนี้

บทบาทและสถานภาพของเพศชาย

สังคมไทยยอมรับว่าเพศชายเป็นเพศที่เป็นผู้นำและมีอำนาจ บทบาทดังกล่าวเป็นสิ่งที่แฝงอยู่ในกรอบความคิดของคนในสังคมตลอดมา (ธีรนาถ กาญจนอักษร, 2542 : 219-221) ในการศึกษาข้อความสื่อเพศในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน ทั้ง 4 รายชื่อ คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ มติชน และข่าวสด ที่พิมพ์จำหน่ายระหว่างเดือนกันยายนถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2541 พบว่า เพศชายมีบทบาททั้งในด้านบวก คือ เป็นผู้นำที่ทรงพลัง เข้มแข็ง และมีอำนาจ และบทบาทในด้านลบ คือ เป็นผู้ค้อยอำนาจ ไร้จริยธรรม และประพฤติดนไม่เหมาะสม ดังนี้

1. บทบาทในการเป็นผู้นำที่ทรงพลัง เข้มแข็ง และมีอำนาจ

1.1 บทบาทการเป็นผู้นำทางการเมืองการปกครอง

เพศชายมีบทบาทการเป็นผู้นำทางการเมืองการปกครองที่เด่นชัดมาก สังเกตได้จากข้อความสื่อเพศที่ศึกษา เช่นคำว่า **ขุนพล** เป็นคำที่สะท้อนให้เห็นถึงชายที่เป็นผู้นำ เดิมคำนี้ใช้ในความหมายของการเป็นผู้นำทัพในการออกรบเพื่อปกป้องเอกราชของชาติ แต่ในปัจจุบันคำนี้ได้นำมาใช้ในความหมายของการเป็นผู้นำทางการเมืองการปกครองในระดับของหัวหน้า เป็นผู้ที่มิเกียรติ และมีอำนาจบารมี คำว่า **ราชา** หมายถึงชายผู้มีอำนาจบารมี เป็นหัวหน้าหรือผู้นำ เดิมหมายถึงพระเจ้าแผ่นดิน ผู้มีอำนาจ ผู้ปกครองที่อยู่ในระดับสูง แต่ปัจจุบันใช้สื่อถึงผู้นำทางการเมืองการปกครอง ทั้งสองคำนี้ใช้สื่อถึงเพศชายเท่านั้น ส่วนอีกคำหนึ่งคือคำว่า **ราชสีห์** ใช้ในความหมายอุปลักษณ์หมายถึงผู้นำที่มีพลังอำนาจ ชื่อสัตย์และยุติธรรม คำนี้ความหมายตรงหมายถึง เจ้าแห่ง

สัตว์ป่าที่เต็มไปด้วยพลังอำนาจและความยิ่งใหญ่ ‘พลังอำนาจ’ ‘ความยิ่งใหญ่’ และความเป็น ‘เจ้า’ ถูกนำมาเชื่อมโยงกับเพศชายผู้กุมอำนาจทางการเมืองการปกครอง

1.2 บทบาทการเป็นผู้นำทางความเชื่อ

บทบาทในการครอบงำทางความคิดหรือชักจูงให้ผู้อื่นคล้อยตามหรือทำตามความคิดของตน โดยใช้อำนาจที่ตนมีอยู่ สะท้อนให้เห็นในคำว่า **เจ้าลัทธิ** เดิมหมายถึงผู้นำทางคติความเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น ลัทธิศาสนา หรือลัทธิการเมือง ลักษณะของการเป็นผู้นำทางความเชื่อที่ประพฤติพิศ ออกนอกกลุ่มออกทางสะท้อนให้เห็นในคำว่า **สมภารขันเต้อ** คำนี้สื่อความถึงพระที่เป็นเจ้าอาวาสแต่ประพฤติคนไม่เหมาะสมกับความเป็นพระ เช่น คี๋มสุรา บูชาหรือเชื่อในสิ่งที่ขัดต่อหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา

1.3 บทบาทการเป็นผู้นำกลุ่ม

คำที่สะท้อนบทบาทการเป็นผู้นำกลุ่มมี 2 คำ คือ คำว่า **เจ้าพ่อ** และ **หัวโจก** คำว่า **เจ้าพ่อ** สื่อความถึงผู้นำกลุ่มที่เป็นผู้ใหญ่มีอิทธิพล ปกติใช้ในความหมายที่ไม่ดี เช่น เจ้าพ่อยาบ้า เจ้าพ่อการพนัน หรือเจ้าพ่อห่วยเถื่อน เป็นต้น ส่วนคำว่า **หัวโจก** สื่อความถึงผู้นำกลุ่มที่เป็นเด็กหรือบุคคลที่อาวุโสหน่อย เช่น หัวโจกในห้องเรียน หัวโจกขโมยของ ทั้งสองคำล้วนสื่อถึงบทบาทการเป็นผู้นำกลุ่มในทางที่ไม่ดี

1.4 บทบาทในฐานะผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจ

นอกจากอำนาจทางการเมืองแล้ว เพศชายยังมีอำนาจทางเศรษฐกิจอีกด้วย ระบบชายเป็นใหญ่เอื้อให้เพศชายประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลายและส่วนใหญ่เป็นอาชีพที่ทำให้มีฐานะดี ดังข้อความสื่อเพศที่ศึกษาพบในคำว่า **เจ้าแก่** และ **เจ้าสัว** ทั้งสองคำนี้หมายถึงชายที่ประกอบอาชีพธุรกิจค้าขายจนมีฐานะที่ร่ำรวย

1.5 บทบาทการเป็นผู้แข็งแกร่งและมีพลังกำลัง

บทบาทในด้านนี้เป็นบทบาทที่เหมาะสมกับเพศชายเพราะว่า มีความได้เปรียบด้านสรีระทางร่างกายที่แตกต่างจากผู้หญิง เช่น ไม่ต้องมีประจำเดือน ไม่ต้องตั้งครรรภ์ สังเกตได้จากคำว่า **เสือป่า** เดิมหมายถึงผู้ช่วยพลรบซึ่งฝึกหัดการสอดแนมเพื่ออุดหนุนกองทหาร แสดงให้เห็นว่าเป็นเพศที่

แข็งแรง และอดทน เมื่อนำมาใช้ในข้อความสื่อเพศคำนี้หมายถึง ผู้ชายและมักหมายรวมเฉพาะผู้ชาย วัลจักรรจ์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นลักษณะของความแข็งแรง และมีพลังกำลัง

2. บทบาทการเป็นผู้ด้อยอำนาจ ไร้จริยธรรม และประพฤตินั้นไม่เหมาะสม

2.1 บทบาทในฐานะผู้ตามหรือผู้ด้อยอำนาจ

บทบาทของเพศชายที่กล่าวมาแล้วใน 1. ส่วนใหญ่จะเป็นบทบาทของผู้นำ แต่ในสภาพความเป็นจริงเพศชายก็เป็นผู้ตามได้เช่นกัน เช่น **ไอเณร** ที่หมายถึงบุคคลที่มีสถานภาพต่ำกว่าพระหรือทหารเกณฑ์ที่อยู่ในสถานภาพต่ำสุดในราชการทหาร หรือ **เด็ก และเด็กเส้น** ที่หมายถึงลูกน้องที่อยู่ใต้บังคับบัญชา โดยมีหัวหน้าที่สูงกว่าคอยบงการอยู่เบื้องหลังหรือคอยสนับสนุนอยู่

2.2 บทบาทการเป็นผู้ไร้จริยธรรม

บทบาทด้านนี้ผู้ชายมีโอกาสที่จะแสดงออกได้อย่างเต็มที่ เช่น การมีภรรยาหลายคน การมีเพศสัมพันธ์นอกชีวิตสมรส สะท้อนให้เห็นในคำว่า **ขุนแผน** เพราะคำนี้หมายถึงผู้ชายเจ้าชู้ มีภรรยาหลายคน การกดขี่ทางเพศและการเอารัดเอาเปรียบผู้หญิงสะท้อนในคำว่า **แมงดา** ให้เห็นว่าเป็นผู้ชายที่อาศัยน้ำพักน้ำแรงของผู้หญิงในการดำรงชีพ จะสังเกตได้ว่าบทบาทด้านนี้ยังคงเป็นที่ยอมรับของสังคม แม้จะเป็นสิ่งไม่ดีก็ตามถือว่าเป็นการแสดงออกถึงความเป็นชาย

2.3 บทบาทการเป็นผู้ประพฤตินั้นไม่เหมาะสม

เพศชายทุกคนไม่จำเป็นต้องเป็นเสมอไปว่าจะต้องเป็นบุคคลที่แสดงออกถึงพฤติกรรมที่ดีเสมอไป เพราะบุคคลในสังคมย่อมมีความหลากหลายทั้งทางด้านความคิดและการกระทำ บทบาทของการเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมที่ไม่ดีของเพศชาย สะท้อนให้เห็นในคำว่า **จอมรีด** เป็นการรีดไถหรือเรียกเก็บเงินสินบนพฤติกรรมนี้เป็นสิ่งที่สังคมรังเกียจ นอกจากนี้เพศชายยังแสดงบทบาทของความโหดร้าย ความรุนแรง สะท้อนให้เห็นในคำว่า **ไอโหด** หมายถึงผู้ชายที่มีพฤติกรรม โหดเหี้ยมหรือชั่วร้าย เป็นคนที่น่ากลัว และคำว่า **ปีศาจคาบคัมภีร์** หมายถึงคนชั่วที่พูดอย่างหนึ่งแต่กระทำอีกอย่างหนึ่ง พฤติกรรมที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ล้วนเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี เป็นพฤติกรรมที่สังคมไม่ต้องการ

จะเห็นได้ว่าบทบาทของเพศชายที่สะท้อนจากข้อความสื่อเพศในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน ส่วนใหญ่จะเป็นบทบาทของความเป็นผู้นำในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมืองการปกครอง ผู้นำทางความเชื่อ หรือผู้นำกลุ่ม รวมทั้งผู้มีพลังอำนาจ ความแข็งแรง และเป็นคนที่มีความเชี่ยวชาญที่ดี แต่เพศชายก็สามารถแสดงบทบาทของการเป็นผู้ตาม ความไว้จริยธรรมหรือการมีพฤติกรรมที่ไม่ดี รวมทั้งการกดขี่ทางเพศได้เช่นกัน บทบาทเหล่านี้ไม่ใช่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่แต่ละสังคมกำหนดให้กับบุคคลแต่ละเพศ ดังนั้นสถานภาพของเพศชายยังคงอยู่ในระดับสูง ถึงแม้ว่าจะมีสถานภาพในระดับต่ำบ้าง

บทบาทและสถานภาพของเพศหญิง

เมื่อพูดถึงบทบาทและสถานภาพของเพศหญิง ในสังคมยังคงนึกถึงเพียงไม่กี่ด้าน เช่น ด้านการเป็นแม่ การเป็นภรรยา คนทำครัว เป็นผู้ที่ถูกฝึกให้คิดถึงคนอื่นก่อนในฐานะผู้รับใช้หรือให้บริการ ไม่ค่อยฝึกให้นึกถึง ตัวเองจนทำให้ผู้หญิงขาดความเชื่อมั่น จนถูกมองว่าอ่อนแอ สิ่งเหล่านี้เป็นตัวกำหนดโอกาสของผู้หญิงในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยทัศนคติของสังคมและการประพฤติปฏิบัติที่ต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานาน (ธีรนาถ กาญจนอักษร, 2542 : 228-229)

จากการศึกษาข้อความสื่อเพศในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน พบว่า ข้อความสื่อเพศสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของเพศหญิงเพียงไม่กี่ด้านเท่านั้น คือ

1. บทบาทการเป็นผู้ที่มีความสามารถ

บทบาทในด้านนี้สะท้อนให้เห็นจากคำว่า **เงือก** ที่หมายถึงผู้หญิงที่เป็นนักว่ายน้ำที่มีความสามารถและเป็นที่ยอมรับ

2. บทบาทการเป็นผู้ตาม

ผู้หญิงยังคงมีบทบาทเป็นช่างเท้าหลัง ต้องพึ่งพาสามี ดังสะท้อนให้เห็นในคำว่า **คุณนาย** เพราะว่าคุณหญิงที่จะได้เป็นคุณนายต้องแต่งงานมีสามีที่มีฐานะบรรดาศักดิ์เท่านั้น ไม่สามารถยืนหยัดได้ด้วยตัวเอง แต่ปัจจุบันนี้ผู้หญิงมีศักยภาพที่จะพัฒนาตัวเองขึ้นมาเป็นผู้นำโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาสามีอีกต่อไป

3. บทบาทในด้านการเป็นเพศที่อ่อนแอ

ผู้หญิงนอกจากจะเป็นเพศที่มีความสามารถและเป็นผู้ตามแล้ว ผู้หญิงยังคงถูกมองว่าเป็นเพศที่อ่อนแอ ดังข้อความสื่อเพศที่พบ ในคำว่า วัลละอ่อน ที่หมายถึงหญิงสาววัยรุ่นที่อ่อนต่อโลก และขาดประสบการณ์

4. บทบาทในการประกอบอาชีพที่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม

บทบาทในด้านการประกอบอาชีพของผู้หญิงที่สะท้อนให้เห็นจากข้อความสื่อเพศมี 2 คำ คือ คำว่า **น้องหนู** และ **คุณตัว** หมายถึงผู้ที่ประกอบอาชีพโสเภณีหรือขายบริการทางเพศ เป็นบทบาทที่ไม่ดีและสร้างความเสียหายให้กับตนเอง

จะเห็นได้ว่าบทบาทของเพศหญิงที่สะท้อนจากข้อความสื่อเพศทำให้เห็นสถานภาพของเพศหญิงยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ และถูกจำกัดบทบาทไว้ในวงแคบด้วยปัจจัยหลายๆ ด้านที่สังคมตีกรอบให้ ผู้หญิงจะเป็นเพียงสิ่งสวยงาม เป็นผู้ตาม และเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพที่ไม่ดี ถึงแม้ว่าในปัจจุบันผู้หญิงจะเป็นนักการเมืองระดับสูง หรือนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ สังคมไม่ได้นำมาเสนอบทบาทเหล่านี้ให้เห็นเป็นรูปธรรมที่เด่นชัดเท่าเพศชาย

บทบาทและสถานภาพของเพศที่สาม

ปัจจุบันนี้บุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศหรือรักร่วมเพศ ที่เรียกว่า เพศที่สาม เริ่มมีบทบาทปรากฏชัดเจนขึ้นทุกขณะ เช่น มีอาชีพในวงการบันเทิง เป็นนักแสดง นักร้อง นางแบบ เป็นช่างแต่งหน้าทำผม นักออกแบบเสื้อผ้า หรือเป็นครูอาจารย์และนักวิชาการ

จากการศึกษาข้อความสื่อเพศในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน พบว่า บทบาทของเพศที่สามยังไม่หลากหลาย บทบาทของบุคคลเพศที่สามมักเชื่อมโยงกับการเป็นบุคคลรักร่วมเพศหรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ซึ่งผุดผิดจากคนทั่วไปในสังคม เช่น **เกย์** หมายถึงผู้ชายที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศ เป็นผู้ชายที่ชอบผู้ชายด้วยกัน คำว่า **กะเทย** จะเป็นผู้ชายที่แสดงบทบาทของผู้หญิง คือ แสดงบทบาทข้ามเพศ ทั้งทางด้านการแต่งกาย กิริยาท่าทาง ในบางครั้งอาจแปลงเพศจากชายเป็นหญิง หรือคำว่า **จอมตุ้ย** หมายถึงผู้ชายที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศ เป็นผู้ชายที่ชอบมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายด้วยกัน ส่วนคำว่า **ทอม** และ **ดี้** หมายถึงผู้หญิงที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศ สังคมไทยจะไม่ยอมรับบุคคลกลุ่มนี้เท่าที่ควร เพราะมองว่าเป็นผู้ที่มีความผิดปกติทางจิตใจ

จากการศึกษาข้อความสื่อเพศพบว่า เพศที่สามยังมีบทบาทในการประกอบอาชีพที่เหมือนกับบุคคลทั่วไปในสังคม แต่เมื่อบุคคลนั้นปรากฏเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ คำบอกอาชีพก็จะถูกดัดแปลงโดยเติมคำที่บอกเพศที่สามหรือพฤติกรรมของเพศที่สาม เช่นคำว่า ครูตุ้ย และครูแต้ว บอกว่าเป็นครูที่เป็นเพศที่สามหรือมีพฤติกรรมของเพศที่สาม

จะเห็นได้ว่าบทบาทของเพศที่สามที่สะท้อนจากข้อความสื่อเพศยังมีไม่มากนัก นอกจากสะท้อนให้เห็นถึงการเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศแล้ว แม้เป็นผู้มีอาชีพปกติอย่างบุคคลทั่วไปก็ถูกเรียกขานด้วยการดัดแปลงคำบอกอาชีพให้ครอบคลุมลักษณะและพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนด้วย